

ทักษะทางการพยาบาล บรรณาการกและการพดุงครรภ

- ทักษะทางการพยาบาลมารดาทารกในระยะต่างๆ
ได้แก่ ทักษะการกระยะตั้งครรภ ระยะเวลาคลอด และระยะหลังคลอด
- เนื้อหาที่ทันสมัยเกี่ยวกับหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่
- อธิบายขั้นตอนปฏิบัติการพยาบาลอย่างละเอียดชัดเจน เข้าใจง่าย
และมีภาพประกอบจากแหล่งต่างๆ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาริน โต้ะกานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพันธ์ ศิริพันธ์

สารบัญ

ตอนที่ 1 ทักษะการพยาบาลมารดาทารกระยะตั้งครรภ์	11
การซักประวัติหญิงตั้งครรภ์	12
การตรวจร่างกายทั่วไปในหญิงตั้งครรภ์	36
การตรวจครรภ์	49
การตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจทารก	63
การตรวจภายในและการตรวจหาเซลล์มะเร็งปากมดลูก	74
ตอนที่ 2 ทักษะการพยาบาลมารดาทารกระยะคลอด	90
การประเมินความก้าวหน้าของการคลอด	91
การทำคลอดปกติ	102
การตัดและการซ่อมแซมแผลฝีเย็บ	116
การทำคลอดรกและการตรวจรก	133
การฉีดยาในทารกแรกเกิดทันที	155
ตอนที่ 3 ทักษะการพยาบาลมารดาทารกระยะหลังคลอด	164
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการปั๊มน้ำนม	165
การอาบน้ำและแต่งตัวทารกแรกเกิด	177
การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์และการอบแผล	186
การฉีดวัคซีนบีซีจีในทารกแรกเกิด	192
การคัดกรองพัฒนาการทารกแรกเกิด	201

สารบัญภาพ

ภาพ 1	ป้ายวงกลมคำนวณหาอายุครรภ์	16
ภาพ 2	การดูวันแรกของการมีประจำเดือนครั้งสุดท้ายโดยใช้ป้ายวงกลม	16
ภาพ 3	การดูกำหนดวันคลอดโดยใช้ป้ายวงกลม	17
ภาพ 4	การดูอายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ในปัจจุบันโดยใช้ป้ายวงกลม	18
ภาพ 5	สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก (สมุดสีชมพู)	22
ภาพ 6	ข้อมูลทั่วไปของหญิงตั้งครรภ์	23
ภาพ 7	คำแนะนำการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก	24
ภาพ 8	ประวัติสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์และครอบครัว	25
ภาพ 9	เกณฑ์ประเมินความเสี่ยงของหญิงตั้งครรภ์เมื่อมาฝากครรภ์ครั้งแรก	26
ภาพ 10	ประวัติการตั้งครรภ์ปัจจุบัน	27
ภาพ 11	บันทึกการตรวจครรภ์	28
ภาพ 12	แบบตรวจสอบความครบถ้วนของบริการ ตามช่วงอายุครรภ์	29
ภาพ 13	กราฟความสูงของมดลูกและการตรวจสุขภาพช่องปาก	30
ภาพ 14	การนับลูกดิ้น	31
ภาพ 15	การนับลูกดิ้น (ต่อ)	32
ภาพ 16	การนับลูกดิ้น (ต่อ)	33
ภาพ 17	หนังตาบวมและหน้าบวมจากโรคไต	37
ภาพ 18	การตรวจเยื่อบุตาเพื่อประเมินภาวะซีด	38
ภาพ 19	เหงือกบวมโตในหญิงตั้งครรภ์	39
ภาพ 20	เนื้องอกของเหงือก	39
ภาพ 21	ส่วนต่าง ๆ บริเวณคอ	40
ภาพ 22	ตำแหน่งการฟังเสียงหายใจระหว่างปอดทั้งสองข้าง ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง	41
ภาพ 23	ตำแหน่งที่ใช้ฟังเสียงหัวใจและเสียงลิ้นหัวใจ	43
ภาพ 24	การตรวจห้วนมด้วยวิธีพินซ์เทสต์	43
ภาพ 25	วิธีแก้ไขห้วนมสั้นโดยการทำให้ Hoffman's maneuver	44
ภาพ 26	A. Nipple puller B. การดึงห้วนมโดยใช้ nipple puller	44
ภาพ 27	การประยุกต์ syringe dispose แก้ไขห้วนมสั้น	45
ภาพ 28	การแก้ไขห้วนมสั้นโดยใช้ syringe dispose	45
ภาพ 29	วิธีแก้ไขห้วนมสั้นโดยการคลึงห้วนม	45
ภาพ 30	วิธีแก้ไขห้วนมสั้นโดยการใส่ปทุมแก้ว	46
ภาพ 31	การใช้นิ้วหัวแม่มือกดดูภาวะบวมบนหลังเท้า	47

ภาพ 32	การเปรียบเทียบเส้นเลือดขอดกับเส้นเลือดดี	47
	A. เส้นเลือดขอด	47
	B. เส้นเลือดดี	47
ภาพ 33	แสดงการตรวจครรภ์ท่าที่ 1	52
ภาพ 34	ระดับยอดมดลูกที่อายุครรภ์ต่างๆ	53
ภาพ 35	แสดงการใช้เทปวัดความสูงของยอดมดลูกเพื่อคาดคะเนอายุครรภ์	53
ภาพ 36	แสดงการคลำหาส่วนของทารกที่ยอดมดลูก	54
ภาพ 37	แสดงการตรวจครรภ์ท่าที่ 2	55
ภาพ 38	แสดงการตรวจครรภ์ท่าที่ 3	55
ภาพ 39	แสดงการตรวจครรภ์ท่าที่ 4	56
ภาพ 40	แสดงการตรวจหาระดับส่วนหน้า	57
ภาพ 41	แสดงการตรวจหาระดับส่วนหน้าที่ไม่ผ่านช่องเชิงกราน	57
ภาพ 42	แสดงการตรวจครรภ์เพื่อหาทรงของทารก	58
ภาพ 43	เปรียบเทียบ ballotement ของส่วนของทารกที่บริเวณยอดมดลูกและเหนือช่องเชิงกราน	59
ภาพ 44	แสดงตำแหน่งที่ได้ยินเสียงหัวใจทารกชัดที่สุดบนผนังหน้าท้องในท่าหัวและท่าก้น	60
ภาพ 45	Reactive NST โดยมี fetal heart rate acceleration (a) เมื่อทารกดิ้น (ตามลูกศร)	65
ภาพ 46	Non-reactive NST โดยไม่มี fetal heart rate acceleration เมื่อทารกดิ้น (ตามลูกศร)	66
ภาพ 47	อุปกรณ์ในการทำ NST	67
ภาพ 48	ทำนอนตะแคงซ้ายขณะตรวจ NST	68
ภาพ 49	การต่อสาย ultrasonic transducer และ toco transducer	68
ภาพ 50	A. การใช้ ultrasonic transducer หาตำแหน่งที่ได้ยินเสียงหัวใจทารก	69
	B. การต่อเข็มขัดกับส่วนหัวของ ultrasonic transducer	69
ภาพ 51	การวาง toco transducer ที่ยอดมดลูก	69
ภาพ 52	การกด remote event marker เมื่อหญิงตั้งครรภ์รู้สึกว่าการตกในครรภ์ดิ้น	70
ภาพ 53	หน้าปัดเครื่อง NST	70
ภาพ 54	Artificial larynx	71
ภาพ 55	การกระตุ้นทารกโดยใช้ artificial larynx	71
ภาพ 56	Bivalve vaginal speculum	75
ภาพ 57	Ayre's spatula	75
ภาพ 58	สไลด์สำหรับป้ายเซลล์	76
ภาพ 59	ขวดน้ำยาเอทิลแอลกอฮอล์ 95%	76
ภาพ 60	อุปกรณ์สำหรับตรวจภายในและตรวจหาเซลล์มะเร็งปากมดลูก	76
ภาพ 61	ทำผู้รับบริการการตรวจภายในและตรวจหาเซลล์มะเร็งปากมดลูก	77
ภาพ 62	อวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกเพศหญิง	78
ภาพ 63	การตรวจรูเปิดท่อน้ำสภาวะและรูเปิดช่องคลอด	78
ภาพ 64	การรีดไตท่อน้ำสภาวะเพื่อตรวจดูความผิดปกติ	79

ภาพ 65	การคล้ำต่อมบาร์โกลิน	79
ภาพ 66	ลักษณะการจับ speculum	80
ภาพ 67	การสอด speculum เข้าสู่ช่องคลอด	81
ภาพ 68	การถ่างขยาย speculum จนเห็นปากมดลูก	81
ภาพ 69	เปรียบเทียบลักษณะของรูปปากมดลูก	82
	A. รูปปากมดลูกที่ยังไม่เคยผ่านการคลอด	82
	B. รูปปากมดลูกที่เคยผ่านการคลอดแล้ว	82
ภาพ 70	การเก็บเซลล์ด้วยวิธี VCE technique	83
ภาพ 71	การใช้ Ayre's spatula ด้านปลายมนเก็บเซลล์ที่ปากมดลูกบริเวณ posterior fornix	83
ภาพ 72	การใช้ Ayre's spatula ด้านปลายหยักเก็บเซลล์ที่ transformation zone	84
ภาพ 73	การใช้ไม้พันสำลีเก็บเซลล์ที่ endocervix	84
ภาพ 74	แช่สไลด์ที่ป้ายเซลล์ในน้ำยาเอทิลแอลกอฮอล์ 95%	84
ภาพ 75	วิธีการตรวจแบบ bimanual palpation (1)	86
ภาพ 76	การตรวจมดลูกโดยวิธี bimanual palpation (2)	86
ภาพ 77	วิธีการตรวจแบบ rectovaginal examination	88
ภาพ 78	อุปกรณ์สำหรับตรวจภายใน	93
ภาพ 79	การบีบหน้ายาล้อลิ้นเพื่อตรวจภายในในปริมาณที่พอเหมาะ	93
ภาพ 80	การสอดนิ้วเข้าไปในช่องคลอดเพื่อตรวจประเมินความก้าวหน้าของการคลอด	94
ภาพ 81	แผ่นชาร์ตเทียบขนาดการเปิดขยายของปากมดลูก	95
ภาพ 82	ระดับของส่วนน้ำ	97
ภาพ 83	การคาดคะเน diagonal conjugate diameter	99
ภาพ 84	เตียงคลอดและถังขยะในห้องคลอด	104
ภาพ 85	เครื่องมือทำคลอด	105
ภาพ 86	การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก	106
ภาพ 87	การ safe perineum	108
ภาพ 88	การช่วยคลอดศีรษะด้วยวิธี modified Ritgen's maneuver	108
ภาพ 89	การหมุนของศีรษะทารก	109
	A. ศีรษะทารกคลอด	109
	B. Restitution	109
	C. External rotation	109
ภาพ 90	การใช้นิ้วสอดเข้าไปในปากทารกเพื่อดูตุ่มคัดหลัง	110
ภาพ 91	วิธีแก้ไขสายสะดือพันคอ	110
ภาพ 92	วิธีการช่วยคลอดไหล่หน้า	111
ภาพ 93	วิธีการช่วยคลอดไหล่หลัง	111
ภาพ 94	วิธีการทำคลอดลำตัว	112
ภาพ 95	การใช้คีมหนีบสายสะดือทารก	112

ภาพ 96	การตัดสายสะดือ	113
ภาพ 97	แสดงวิธีการใช้ยางรัดสายสะดือทารก	113
ภาพ 98	แสดงชนิดของการตัดฝีเย็บ	117
ภาพ 99	การตัดแนวกลาง	118
ภาพ 100	การตัดแนวเฉียง	118
ภาพ 101	แสดงการฉีกเย็บแบบ fan-shape	120
ภาพ 102	การตัดฝีเย็บ	121
ภาพ 103	เข็มเย็บแผล	123
	A. ลักษณะของเข็มโค้งกลม (round)	123
	B. และ C. ลักษณะของเข็มโค้งเหลี่ยมหรือตรงเหลี่ยม (cutting)	123
ภาพ 104	ลักษณะความโค้งของเข็มชนิดต่างๆ	123
ภาพ 105	ลักษณะของวัสดุที่ใช้เย็บแผล	124
ภาพ 106	Gelpi's retractor	125
ภาพ 107	Allis tissue forceps	125
ภาพ 108	ท่าผู้คลอดในการเย็บแผลฝีเย็บ	126
ภาพ 109	การฉีกเย็บบริเวณขอบแผลฝีเย็บ	127
ภาพ 110	การเย็บแบบติดต่อกัน	129
ภาพ 111	การเย็บแบบเย็บผูกและตัดใหม่แต่ละครั้ง	129
ภาพ 112	การเย็บแบบติดต่อกัน	130
ภาพ 113	A. การเย็บแบบเย็บผูกและตัดใหม่แต่ละครั้ง	130
	B. การเย็บผิวหนังแบบสอยผ้า	130
ภาพ 114	กลไกการลอกตัวของรก	134
	A. ลักษณะของรกก่อนทารกคลอด	134
	B. รกมีการลอกตัวจากผนังมดลูกหลังจากทารกคลอด	134
	C. รกลอกตัวสมบูรณ์	134
	D. รกคลอดและมดลูกมีการหดตัวเกิดขึ้น	134
ภาพ 115	การลอกตัวของรกแบบ Schultze's method	135
ภาพ 116	การลอกตัวของรกแบบ Matthews Duncan's method	135
ภาพ 117	อาการแสดงของมดลูกก่อนรกลอกตัวและหลังรกลอกตัว	136
ภาพ 118	การทำคลอดรกด้วยวิธี Modified Crede's maneuver	138
ภาพ 119	การใช้ artery forceps จับเยื่อหุ้มทารกแล้วดึงออกมาที่ละน้อย	139
ภาพ 120	การทำคลอดรกด้วยวิธี Brandt-Andrews maneuver	140
	A. ดึงสายสะดือให้ตึงเล็กน้อย	140
	B. กดเหนือหัวหน้าวกลงล่างเพื่อผลักไ้ร่รกพร้อมกับดึงสายสะดือ	140
ภาพ 121	การทำคลอดรกโดยวิธี controlled cord traction	141
ภาพ 122	การดึงสายสะดือขึ้นเมื่อเห็นส่วนของรกโผล่ออกมาทางช่องคลอด	141

ภาพ 123	เส้นเลือดในสายสะดือทารก	144
ภาพ 124	ปมบนสายสะดือแบบ false knot และ true knot	145
ภาพ 125	การเกาะของสายสะดือแบบ insertio marginalis	145
ภาพ 126	รกผิดปกติชนิด placenta velamentosa	146
ภาพ 127	รกผิดปกติชนิด placenta succenturiata	147
ภาพ 128	รกผิดปกติชนิด placenta circumvallata	147
ภาพ 129	รกผิดปกติชนิด placenta bipartite	148
ภาพ 130	การจับสายสะดือยกขึ้นเพื่อตรวจเยื่อหุ้มทารก	149
ภาพ 131	รกด้านทารก	150
ภาพ 132	รกด้านแม่	152
ภาพ 133	การตรวจเยื่อหุ้มทารกชั้นนอก	153
ภาพ 134	อุปกรณ์ในการเตรียมวิตามินเค	158
ภาพ 135	อุปกรณ์ในการเตรียมวัคซีนไวรัสตับอักเสบบี	159
ภาพ 136	การหาตำแหน่งในการฉีดยาที่หน้าขาของทารก	159
ภาพ 137	การฉีดยาตรงตำแหน่งของกล้ามเนื้อหน้าขา	160
ภาพ 138	การจัดท่าทารกในการฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อหน้าขา (กรณีไม่มีผู้ช่วย)	161
ภาพ 139	การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อหน้าขาแบบใช้มือข้างเดียว	161
ภาพ 140	การใช้สำลีกดห้ามเลือดหลังฉีดยาบริเวณหน้าขาของทารก (กรณีไม่มีผู้ช่วย)	162
ภาพ 141	วิธีดูดนมที่ถูกต้อง	166
ภาพ 142	การให้นมลูกท่า cradle	167
ภาพ 143	การให้นมลูกท่า cross-cradle	167
ภาพ 144	การให้นมลูกท่า football hold	167
ภาพ 145	การให้นมลูกท่า side lying	168
ภาพ 146	การจับเต้านมแบบ C-hold	168
ภาพ 147	การจับเต้านมแบบ U-hold	169
ภาพ 148	การจับเต้านมแบบ V-hold	169
ภาพ 149	การใส่ลมให้ลูกเรือในท่าอุ้มพาดบ่า	170
ภาพ 150	การใส่ลมให้ลูกเรือในท่านั่งบนตัก	170
ภาพ 151	การป้อนนมลูกด้วยแก้ว	171
ภาพ 152	การนวดและคลึงเต้านม	173
ภาพ 153	การบีบหน้านมด้วยมือ	174
ภาพ 154	การบีบหน้านมโดยใช้เครื่องดูดหน้านม	175
ภาพ 155	เครื่องใช้ในการอาบน้ำทารก	178
ภาพ 156	ปรอทวัดไข้ทางปากหรือรักแร้ (บน) และปรอทวัดไข้ทางทวารหนัก (ล่าง)	179
ภาพ 157	การห่อตัวทารกแบบมัมมี่	180
ภาพ 158	การเช็ดตาทารก	180

ภาพ 159	การอุ้มทารกท่า football hold	181
ภาพ 160	การจับทารกขณะอาบน้ำในอ่างน้ำ	181
ภาพ 161	การเช็ดสะดือทารก	182
ภาพ 162	อุปกรณ์ทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอก	187
ภาพ 163	การนอนท่า lithotomy	188
ภาพ 164	การจัดระยะห่างของดวงไฟกับ perineum	189
ภาพ 165	การอยู่ใกล้ชิดมารดาขณะอบแผลฝีเย็บ	190
ภาพ 166	Syringe insulin	194
ภาพ 167	น้ำกลั่นและวัคซีนบีซีจีชนิดผง	195
ภาพ 168	ดูดน้ำกลั่นเพื่อทำลายวัคซีนบีซีจี	195
ภาพ 169	ผสมน้ำกลั่นและวัคซีนบีซีจีชนิดผง	195
ภาพ 170	การพอกวัคซีนบีซีจีไว้ใน cold pack	196
ภาพ 171	การห่อตัวทารกเพื่อเตรียมฉีดวัคซีนบีซีจี	196
ภาพ 172	การจัดท่าทารกเพื่อเตรียมฉีดวัคซีนบีซีจี (กรณีมีผู้ช่วย)	197
ภาพ 173	ตำแหน่งที่ใช้ฉีดวัคซีนบีซีจี	197
ภาพ 174	การดึงวัคซีนบีซีจีเข้าใต้ผิวหนังขนาดเท่าเม็ดถั่วเขียว	197
ภาพ 175	การจัดท่าทารกเพื่อฉีดวัคซีนบีซีจี (กรณีไม่มีผู้ช่วย)	198
ภาพ 176	การฉีดวัคซีนบีซีจีแก่ทารก (กรณีไม่มีผู้ช่วย)	198
ภาพ 177	การกรอกประวัติบนกระดาษซับเลือด	204
ภาพ 178	อุปกรณ์ในการเจาะเลือด	205
ภาพ 179	บริเวณสันเท้าที่จะทำการเจาะ	205
ภาพ 180	การใช้ lancet เจาะสันเท้า	206
ภาพ 181	ขนาดของหยดเลือดที่พร้อมขับบนกระดาษ	206
ภาพ 182	การหยดเลือดจากสันเท้าบนกระดาษซับ	206
ภาพ 183	การห่อตัวทารกเพื่อเจาะเลือดบริเวณฝ่ามือ	207
ภาพ 184	การหาเส้นเลือดดำบริเวณหลังมือทารก	207
ภาพ 185	การเจาะเลือดบริเวณหลังมือทารก	207
ภาพ 186	การหยดเลือดจากหลังมือทารกบนกระดาษซับ	208
ภาพ 187	การตากกระดาษซับเลือด	209